

เป้าหมายที่ 01

ยุติความยากจน ทุกรูปแบบในทุกที่

SDG 1: End poverty in all its forms everywhere

ความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากส่งผลกระทบในระยะยาวต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งความยากจนไม่เพียงแต่หมายถึงความขาดแคลนทางด้านรายได้ในการดำรงชีพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงวิถีชีวิตและความอยู่ดีมีสุขในทุกมิติตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นวาระการพัฒนาหลักของหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย โดยการยุติความยากจนให้หมดสิ้นไปต้องดำเนินการให้ครอบคลุมอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเปราะบางที่มีความท้าทายในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจและสังคม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในระหว่างที่ผ่านมามา **สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น** โดยสามารถลดสัดส่วนคนจนลงจากร้อยละ 8.61 ในปี 2559 มาอยู่ที่ร้อยละ 6.24 ในปี 2562 และสัดส่วนคนจนหลายมิติลดลงจากร้อยละ 20.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 13.4 ในปี 2562 **ซึ่งเป็นผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายมาตรการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐแก่ผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบาง**

นอกจากนี้ **ยังพบว่าคนไทยส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน** โดยในปี 2562 ครึ่งเรือนยากจนสามารถเข้าถึงไฟฟ้าได้ร้อยละ 98.80 น้ำประปาร้อยละ 72.30 และโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟนร้อยละ 56.99 อีกทั้งครึ่งเรือนไทยร้อยละ 75.3 เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน **อย่างไรก็ตาม ครึ่งเรือนยากจนยังเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้อย่างจำกัด** โดยครึ่งเรือนยากจนเพียงร้อยละ 1.60 สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตขณะที่ครึ่งเรือนไม่ยากจนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ร้อยละ 60.87 **ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 รวมทั้งผลักดันให้มีแผนและกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นและชุมชน** ซึ่งในปี 2563 ร้อยละ 50 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับประเทศ **ในช่วงปี 2559 – 2561 ประเทศไทยมีผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติลดลงอย่างต่อเนื่อง** โดยในปี 2561 มีประชากรที่ประสบภัยพิบัติ 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คน ลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัย และภัยแล้ง ตามลำดับ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการมาตรการทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มพูนรายได้และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับกลุ่มคนยากจนและกลุ่มเปราะบาง อาทิ การจัดสวัสดิการและให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษและเงินอุดหนุนเพื่อเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเพื่อผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพและสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปต่อยอดสร้างอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืน เช่น การพัฒนา Smart Farmer การอบรมจัดทำแผนธุรกิจ รวมทั้ง การให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชน โดยเฉพาะด้านการจัดการหนี้สินและการสร้างกลไกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างเท่าเทียม รวมทั้งบริหารจัดการระบบป้องกันและเตือนภัยพิบัติ และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยนำหลักการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

นอกจากนี้ ภาครัฐได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศพอ.) ขึ้นในปี 2563 เพื่อเป็นกลไกเชิงนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยใช้ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) ซึ่งเป็นระบบข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐที่สามารถระบุสภาพปัญหาและความต้องการที่จำแนกได้ตามพื้นที่ และตัวบุคคลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย แก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความท้าทาย

ประชากรกลุ่มยากจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรและเป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบประกันสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้บริการภาครัฐ อีกทั้งภาครัฐยังมีข้อจำกัดในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีความครอบคลุมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น โดยคำนึงถึงทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่แตกต่างกันของประชาชนแต่ละกลุ่ม

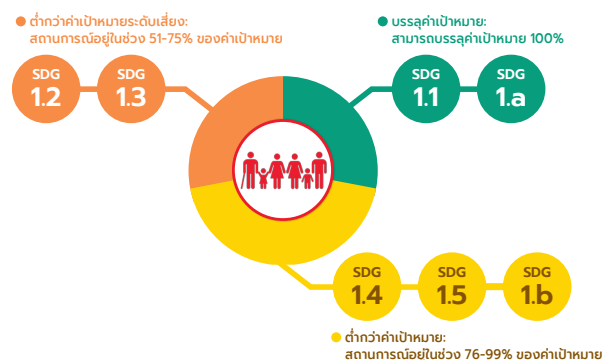
นอกจากนี้ ยังพบว่ามีความยากลำบากในการเดินทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง ทำให้ความมั่งคั่งกระจุกอยู่ตามเมืองใหญ่หรือเมืองสำคัญ อีกทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจนยังมุ่งเน้นการแก้ไขเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาคายากจนเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นความขาดแคลนในหลายมิติ ทั้งด้านการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งดำเนินการมาตรการแก้ปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากระบบ TPMAP และเร่งพัฒนาฐานข้อมูลด้านความยากจนให้ครอบคลุมประชากรกลุ่มเป้าหมายและมีความสมบูรณ์ในทุกมิติ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการออกแบบนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชากรกลุ่มยากจนในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชากรกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบางรับทราบข้อมูลและสิทธิประโยชน์ที่พึงได้สามารถเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ ยังควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและครอบคลุม ทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง และสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อกระจายการเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาอาชีพโดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้ ควรมีการติดตามและประเมินผลกระทบของนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาคายากจนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนานโยบายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการประเมินสถานะของ SDG 1

กรณีศึกษา

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

บ้านชากไทย ตั้งอยู่ที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นหนึ่งในต้นแบบการบริหารจัดการหนี้สินภายในชุมชน เพื่อตอบสนองนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ผ่านการบริหารจัดการเงินทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

เดิมทีบ้านชากไทยมีกองทุนอยู่หลากหลายรูปแบบ มีแนวคิดในการจัดตั้ง การรวมกลุ่ม ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการภายในกองทุนที่แตกต่างกันไปโดยกองทุนที่ดำเนินกิจการเพื่อแสวงหาผลกำไรจะเน้นการปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ซึ่งปัญหาที่ตามมาในภายหลังคือ คนในชุมชนกู้ยืมได้หลายกองทุน และเกิดการกู้ยืมจากกองทุน

หนึ่งเพื่อไปชำระหนี้อีกกองทุนเกิดเป็นหนี้หมุนเวียน หนี้ซ้ำซ้อนไม่สิ้นสุด ดังนั้น เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น จึงได้เกิดแนวคิดในการจัดระบบกองทุนในรูปแบบ การบูรณาการกองทุน ภายใต้ชื่อ “ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านชากไทย” มุ่งเน้นการบริหารจัดการกองทุนให้มีความเป็นเอกภาพลดปัญหาการเป็นหนี้ของคนในชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหนี้ของคนในชุมชนให้เป็น 1 ครว้เรือน 1 สัญญาในที่สุด

โครงการ 1 ครว้เรือน 1 สัญญา ช่วยลดปัญหาหนี้ซ้ำซ้อน หรือหนี้หมุนเวียนที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนหนึ่งมาใช้อีกกองทุนหนึ่ง อันจะนำไปสู่หนี้เสียในท้ายที่สุด การนำระบบการจัดการหนี้ดังกล่าวมาใช้จะช่วยพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง สร้างภูมิคุ้มกันหนี้ สร้างมูลค่าจากทุนที่ตนมีให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยในปัจจุบัน ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านชากไทยได้ดำเนินการปลดหนี้ให้กับครัวเรือนได้สำเร็จ 2 ครัวเรือนจำนวน 50,000 บาท และดำเนินการจัดการเพื่อลดหนี้ให้กับ 27 ครัวเรือน จำนวน 571,270 บาท นอกจากนี้ หากดำเนินตามมาตรการที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องในปี 2563 จะสามารถปลดหนี้ได้เพิ่มขึ้นจำนวน 8 ครัวเรือน ในปี 2565 จำนวน 25 ครัวเรือน และในปี 2566 จำนวน 6 ครัวเรือน ตามลำดับ

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

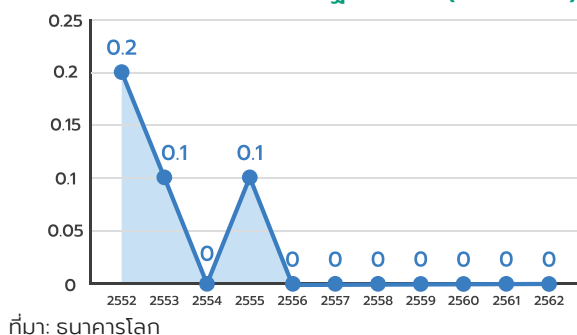
ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนในทุกพื้นที่ให้หมดไป
ภายในปี 2573 ซึ่งปัจจุบันความยากจนวัดจากคนที่มีความจำเป็นรายวันต่ำกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน

ปัญหาความยากจน เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรื้อรังมานานในสังคมและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และยังเป็นปัจจัยให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐานอื่นๆ ดังนั้น การขจัดความยากจนจึงถูกกำหนดเป็นวาระการพัฒนาที่สำคัญของนานาประเทศ โดยเฉพาะการมุ่งขจัดความยากจนขั้นรุนแรงให้หมดสิ้นไป ซึ่งในการประเมินความก้าวหน้าของประเทศในการขจัดความยากจนนั้น นิยมวัดจากระดับความยากจนด้านตัวเงินโดยใช้เส้นแบ่งความยากจน ที่บอกระดับรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เพียงพอต่อการดำรงชีพรายวัน โดยในปี 2558 ธนาคารโลก ได้ปรับเกณฑ์ความยากจนสากลจาก 1.25 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน (2005 PPP)¹ เป็น 1.90 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน (2011 PPP) ซึ่งเทียบเท่ากับมูลค่า ณ ราคาปี 2560 ที่ 26.26 บาท/คน/วัน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สถานการณ์ความยากจนในปี 2562 ปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นโดยจำนวนคนจนลดลงจาก 5.8 ล้านคนในปี 2559 (ร้อยละ 8.61) เป็น 4.3 ล้านคน ในปี 2562 (ร้อยละ 6.24) ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยของภาครัฐ โดยในภาพรวมคนไทยมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 9,847 บาท/คน/เดือน จากปี 2560 ที่มีรายได้ 9,614 บาท/คน/เดือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.42 และเมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) พบว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น 3,721 บาท/คน/เดือนในปี 2562 จาก 3,353 บาท/คน/เดือน ในปี 2558 นอกจากนี้ ข้อมูลจากธนาคารโลกระบุว่า ตั้งแต่ปี 2556 ไม่มีคนไทยที่มีความจำเป็นรายวันต่ำกว่า 1.90 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับความจำเป็นในการใช้จ่ายในการดำรงชีพของคนไทย

สัดส่วนคนไทยที่มีการดำรงชีวิต
ต่ำกว่า 1.90 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน (2011 PPP)

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาภาครัฐได้มุ่งเน้นการดำเนินการตามแนวทางการขจัดความยากจนอย่างตรงจุด (targeted poverty eradication) ได้แก่ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กที่เกิดในครัวเรือนยากจน โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ระบบคัดกรองเด็กเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) ซึ่งเป็นระบบข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐที่สามารถระบุสภาพปัญหาและความต้องการที่จำแนกได้ตามพื้นที่และตัวบุคคล นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ดำเนินโครงการเพื่อขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอีกหลายโครงการ อาทิ โครงการไทยนิยมยั่งยืน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการฝึกอาชีพเสริม โครงการเสริมสร้างความรู้เพื่อพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการอบรมการจัดทำแผนธุรกิจ การให้ความรู้ทางการเงินของครัวเรือน โดยเน้นการสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการหนี้สินและการเงิน โดยแบ่งเป็น การแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน โดยเฉพาะประเด็นหนี้ในระบบ และการสร้างกลไกให้ครัวเรือนเข้าถึงแหล่งทุนในระบบ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความจำเป็นรายวันและเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะ

¹ Purchasing Power Parity (PPP) หรือ ภาวะเสมอภาคของอำนาจซื้อ เป็นค่าที่เกิดจากการประมาณโดยเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์เพื่อคำนวณหา ระดับการบริโภคสินค้าและบริการในแต่ละประเทศ โดยใช้ราคาสินค้าและบริการในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นฐานในการคำนวณและแสดงผลเป็นสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ

**ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนในทุกพื้นที่ให้หมดไป
ภายในปี 2573 ซึ่งปัจจุบันความยากจนวัดจากคนที่มีความใช้จ่ายดำรงชีพ
รายวันต่ำกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน**

เผชิญกับดักความยากจน อันจะนำไปสู่การช่วยขจัดความยากจนขั้นรุนแรงให้หมดสิ้นไปอย่างถาวร

นอกจากนี้ ในปี 2563 ได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศอพอ.) เพื่อเป็นกลไกเชิงนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติ ลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยการใช้ข้อมูลจากระบบ TPMAP อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่

ความท้าทาย

ประชากรที่มีรายได้น้อยยังมีข้อจำกัดในด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ และขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการบริหารจัดการหนี้สิน อีกทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาทักษะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากยังกระจุกตัวในบางพื้นที่และหลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของพื้นที่ นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องแก้ไขกฎระเบียบบางประการเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาสถานการณ์เทียบเคียงกับเกณฑ์ความยากจนอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศไทยในปัจจุบัน อาทิ เกณฑ์ความยากจนสำหรับประเทศรายได้ปานกลางของธนาคารโลก ซึ่งอยู่ที่ 5.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน (2011 PPP) หรือเทียบเท่ากับค่า ณ ราคาปี 2560 ที่ 75.73 บาท/คน/วัน ดังนั้น จึงควรเร่งแก้ไขปัญหาคและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชากรกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการตกอยู่ในภาวะยากจนด้วย

นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง ทำให้ความมั่งคั่งกระจุกอยู่ตามเมืองใหญ่หรือเมืองสำคัญ และการแก้ไขปัญหาความยากจนยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาคความยากจน

ในประเทศ อีกทั้งภาครัฐยังมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างตรงจุดไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งให้ความรู้ด้านการจัดการรายได้และหนี้สินแก่ประชากรกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และพิจารณาปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตรายย่อยและผู้ผลิตรายใหญ่ พร้อมทั้งเร่งรัดพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รายได้อของประชากรกลุ่มที่มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ภาครัฐควรเร่งกระจายการเติบโตทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึงมากขึ้น โดยเฉพาะการยกระดับเศรษฐกิจของพื้นที่ที่มีรายได้น้อย กระตุ้นการลงทุนและการจ้างงานในพื้นที่เพื่อสร้างโอกาสในการหารายได้ตลอดจนบูรณาการการทำงานและเพิ่มบทบาททั้งในด้านการบริหารและการคลังให้กับท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนติดตามตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และอาจใช้โครงสร้างภาษีเป็นกลไกในการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

ลดสัดส่วนชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัย
ที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติตามนิยามของแต่ละประเทศ
ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2573

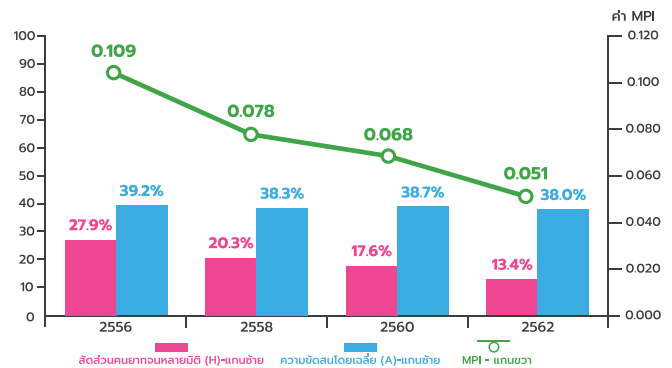
การแก้ปัญหาความยากจนให้เกิดผลสำเร็จ นอกจากพิจารณาความยากจนด้านตัวเงินแล้ว ยังควรคำนึงถึงความยากจนในมิติอื่น ๆ ของประชากรแต่ละกลุ่มที่มีบริบทการดำรงชีวิตแตกต่างกัน โดยประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multi-dimensional Poverty Index: MPI) ทั้งดัชนีความยากจนหลายมิติระดับประเทศ (National MPI) และดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก (Child MPI) โดยเส้นความยากจนของประเทศไทยเป็นมูลค่ารายจ่ายเพื่อให้สามารถได้รับมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำของสังคม ประกอบด้วย รายจ่ายด้านอาหารเพื่อให้ได้รับสารอาหารเพียงพอต่อความต้องการแคลอรี/โปรตีนขั้นต่ำของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน และรายจ่ายที่ไม่ใช่ด้านอาหาร โดยกำหนดให้ดัชนีความยากจนหลายมิติระดับประเทศ ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ การศึกษา การใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ ความเป็นอยู่ และความมั่นคงทางการเงิน ในขณะที่ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ การศึกษา สวัสดิภาพเด็ก มาตรฐานความเป็นอยู่ และสุขภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562 พบว่า สัดส่วนคนจนเมื่อวัดจากเส้นความยากจนระดับประเทศเท่ากับร้อยละ 6.24 ในปี 2562 ลดลงจากร้อยละ 8.61 ในปี 2559 หรือมีคนจนจำนวน 4.3 ล้านคน ลดลงจาก 5.8 ล้านคน ในปี 2559 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความยากจนหลายมิติ พบว่า ในปี 2562 ประเทศไทยมีสัดส่วนคนจนหลายมิติเท่ากับร้อยละ 13.4 หรือมีคนยากจนหลายมิติจำนวน 9.3 ล้านคน และมีค่าความขัดสนเฉลี่ยในกลุ่มคนยากจนหรือความรุนแรงของปัญหาความยากจนที่ร้อยละ 38.0 ทำให้ค่า MPI เท่ากับ 0.051¹ ซึ่งลดลงจาก 0.109 ในปี 2556 โดยมีมิติที่ส่งผลกระทบต่อความยากจนหลายมิติมากที่สุด คือ ด้านความเป็นอยู่ รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ และด้านความมั่นคงทางการเงิน และเมื่อพิจารณา Child MPI² พบว่าในปี 2559 มีสัดส่วนเด็กยากจนหลายมิติเท่ากับร้อยละ 21.50 และความขัดสนเฉลี่ยของเด็กที่ยากจนอยู่ที่ร้อยละ 34.73 ทำให้ค่า Child MPI อยู่ที่ 0.075 โดยเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 และ 2555 พบว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการบรรลุ SDG 1.2 ที่กำหนดให้ลดสัดส่วนประชากรยากจนลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่งภายในปี 2573 โดยประเทศไทยมีสัดส่วนคนจนเมื่อวัดจาก

สัดส่วนคนยากจนหลายมิติ และความขัดสนโดยเฉลี่ย ปี 2556 - 2562

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำ ปี 2562 สศช.

เส้นความยากจนระดับประเทศในปี 2558 อยู่ที่ร้อยละ 7.21 ทำให้ค่าเป้าหมายของประเทศ คือการลดสัดส่วนประชากรยากจนให้เหลือน้อยกว่าร้อยละ 3.61 ภายในปี 2573 ซึ่งในปี 2562 สัดส่วนคนจนเมื่อวัดจากเส้นความยากจนระดับประเทศอยู่ที่ร้อยละ 6.24 ซึ่งยังห่างจากค่าเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความยากจนหลายมิติ ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายได้ โดยในปี 2558 มีสัดส่วนคนจนหลายมิติอยู่ที่ร้อยละ 20.30 ทำให้มีค่าเป้าหมายอยู่ที่ร้อยละ 10.15 ภายในปี 2573 ซึ่งในปี 2562 สัดส่วนคนจนหลายมิติได้ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 13.40

¹ ผลของการคำนวณค่า MPI มาจากผลคูณขององค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ (1) สัดส่วน คนยากจนหลายมิติ (Headcount Ratio) และ (2) ระดับความรุนแรงของปัญหาความยากจน (Intensity of Poverty)

² จัดทำโดยใช้อินพุตจากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS) ซึ่งเป็นคณะชุดกับข้อมูลที่ใช้จัดทำ National MPI

ลดสัดส่วนชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัย
ที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติตามนิยามของแต่ละประเทศ
ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านมาตรการต่าง ๆ อย่างครอบคลุม อาทิ (1) มาตรการแก้ปัญหาความยากจนแบบตรงจุด ได้แก่ โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจน การคัดกรองนักเรียนยากจนเพื่อให้การสนับสนุนด้านการศึกษาภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2) มาตรการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงบริการของรัฐ เช่น สร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ การปฏิรูประบบการแพทย์ปฐมภูมิในรูปแบบคลินิกหมอครอบครัว การสร้างโอกาสการมีที่ดินทำกินของตนเองตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) และ (3) มาตรการพัฒนาวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามพระราชดำริและตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความท้าทาย

สัดส่วนประชากรยากจนมีความผันผวนตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในภาคเกษตรมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรง รวมทั้งยังมีความท้าทายจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรายได้ของบุคคล โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ และแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมเปราะบาง อาทิ ภาคการท่องเที่ยว ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้างหรือการลดชั่วโมงการทำงาน และอาจนำไปสู่การตกอยู่ในภาวะความยากจนได้

ข้อเสนอแนะ

นอกจากมาตรการเยียวยาและบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แล้วยังควรขยายมาตรการการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุม โดยควรพัฒนาระบบการคัดกรองตรวจสอบที่แม่นยำเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันภาวะตกหล่นของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงกันเช่น ข้อมูลจากระบบ TPMPAP ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้สิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับและสร้างกลไกการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ดังกล่าวโดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

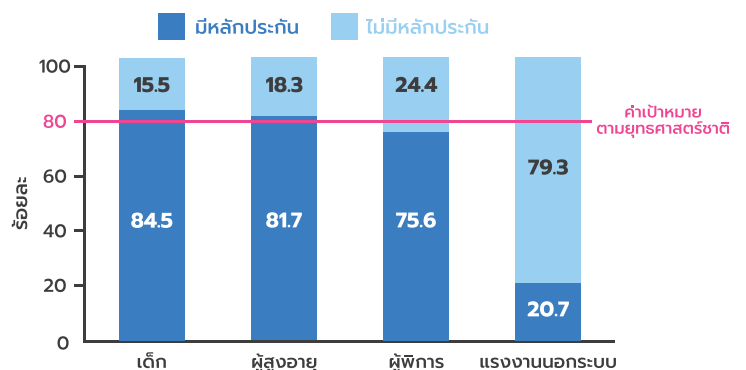
ดำเนินการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงระบบและมาตรการการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมในระดับประเทศ ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน (floors) และขยายความครอบคลุมถึงกลุ่มประชากรยากจนและกลุ่มเปราะบาง ภายในปี 2573

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันทางสังคมและการสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างบูรณาการและเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ครอบคลุมประชากรของประเทศในทุกมิติ โดยเฉพาะในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมทั้งการขจัดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมสำหรับประชากรทุกกลุ่มทุกช่วงวัยและทุกเพศสภาพ โดยเฉพาะประชากรกลุ่มที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบางซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางสังคม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ โดยประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย โดยกำหนดค่าเป้าหมายให้คนไทยทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมเพิ่มขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระหว่างที่ผ่านมา กลุ่มเด็กและผู้สูงอายุมีส่วนผู้ที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม¹ สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ร้อยละ 80 ในปี 2565 โดยในปี 2561 จำนวนเด็กยากจนที่ได้รับเงินอุดหนุนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84.5 ของจำนวนเด็กยากจนทั้งหมด และมีสัดส่วนผู้พิการที่ได้รับเบี้ยร้อยละ 75.6 และในปี 2562 มีผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81.7 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองทางสังคมในกลุ่มแรงงานนอกระบบยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับค่าเป้าหมาย แม้ว่าผู้ประกันตนตามมาตรา 39 และ 40 จะมีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 20.7 จากจำนวนแรงงานนอกระบบทั้งหมด

สัดส่วนของประชากรกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง จำแนกตามการมีหลักประกัน

หมายเหตุ: ข้อมูลเด็ก ผู้พิการ และแรงงานนอกระบบ ปี 2561 และข้อมูลผู้สูงอายุ ปี 2562

ที่มา: กรมกิจการเด็กและเยาวชน, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, การส่งเสริมและคุณภาพชีวิตคนพิการ, สำนักงานประกันสังคม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

¹ ครอบคลุมการคุ้มครองตามมาตรการคุ้มครองทางสังคม 9 กรณี ได้แก่ (1) เจ็บป่วย (2) คลอดบุตร (3) ตาย (4) ทุพพลภาพ/พิการ (5) เงินช่วยเหลือครอบครัวหรือบุตร (6) ชราภาพ (7) ว่างงาน (8) ให้อยู่ในอุปการะ และ (9) การบาดเจ็บจากการทำงาน

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG
1.3

ดำเนินการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงระบบและมาตรการการคุ้มครองทางสังคม
ที่เหมาะสมในระดับประเทศ ซึ่งรวมถึงการคุ้มครอง
ทางสังคมขั้นพื้นฐาน (floors) และขยายความครอบคลุม
ถึงกลุ่มประชากรยากจนและกลุ่มเปราะบาง ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

การดำเนินมาตรการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและเปราะบาง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนประกอบด้วย การให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ การเสริมสร้างสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้พิการหรือทุพพลภาพ โดยเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีกลไกในการบริหารจัดการโครงการอย่างชัดเจนในการเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการของกลุ่มยากจนและเปราะบางสำหรับมาตรการการคุ้มครองแรงงานนอกระบบ ได้มีการผลักดันให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงระบบประกันสังคม เพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์และทางเลือกในการสมทบเงินให้แก่ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เพื่อให้มีหลักประกันในการดำรงชีวิตที่มั่นคง และได้ดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้มีรายได้น้อยที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐโดยส่งเสริมให้สมัครเป็นสมาชิกประกันสังคมตามมาตรา 40 ผ่านหน่วยบริการเคลื่อนที่ประชาสัมพันธ์ และให้บริการแบบเบ็ดเสร็จแก่ประชาชนในพื้นที่โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรับขึ้นทะเบียน รับชำระเงินสมทบ ผู้ประกันตนและส่งเสริมให้มีการชำระเงินสมทบล่วงหน้าของผู้ประกันตนตามมาตรา 40

ความท้าทาย

ประเทศไทยมีมาตรการในการคุ้มครองทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบางอย่างต่อเนื่อง โดยนำระบบอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในการพัฒนาระบบและรูปแบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบและให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เนื่องจากแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของระบบประกันสังคมเท่าที่ควร อีกทั้งสิทธิประโยชน์จากระบบประกันสังคมอาจยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งดำเนินการพัฒนาระบบและรูปแบบคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุม โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยเร่งรัดบังคับให้แรงงานนอกระบบสร้างหลักประกันในวัยเกษียณและเห็นประโยชน์ของระบบประกันสังคม ผ่านการพัฒนารูปแบบการออมระยะยาวที่จูงใจให้ประชาชนสนใจการออมมากขึ้น การพัฒนาทักษะการวางแผนทางการเงินให้กับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการมาตรการเชิงรุกในการผลักดันให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคม และการคุ้มครองทางสังคม รวมถึงการปรับปรุงรูปแบบผลประโยชน์จากระบบประกันสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการมากขึ้น

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและเปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมกันในการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นเจ้าของและควบคุมเหนือที่ดินและอสังหาในรูปแบบอื่น มรดก ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงระบบทางการเงินระดับฐานราก (microfinance) ภายในปี 2573

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือความสามารถทางการผลิตสูงไม่สามารถนำมาเป็นเครื่องบ่งชี้ในการดำเนินนโยบายเพื่อจัดความยากจนได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนในหลากหลายมิติ และเป็นผลกระทบสืบเนื่องมาจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจและการบริการขั้นพื้นฐาน อาทิ การมีที่อยู่อาศัยและการถือครองที่ดิน และการเข้าถึงสาธารณูปโภคต่าง ๆ ดังนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาและขจัดปัญหาความยากจนในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งเริ่มมีบทบาทสำคัญในการวัดประสิทธิภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย พบว่าครัวเรือนไทยสามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียมและครอบคลุม รวมถึงครัวเรือนที่ยากจน โดยในปี 2562 ครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงไฟฟ้าและน้ำประปาได้ถึงร้อยละ 98.80 และร้อยละ 72.30 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสามารถเข้าถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้อย่างกว้างขวาง โดยมีสัดส่วนการเข้าถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบปุ่มกดและสมาร์ตโฟนอยู่ที่ร้อยละ 53.86 และร้อยละ 56.99 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนไทยทั้งที่ยากจนและไม่ยากจนยังคงเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้อย่างจำกัด โดยครัวเรือนยากจนมีคอมพิวเตอร์ในบ้านเพียงร้อยละ 0.71 และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 1.60 ในขณะที่ครัวเรือนไม่ยากจนมีคอมพิวเตอร์ร้อยละ 18.10 และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 60.87

ด้านการครอบครองที่อยู่อาศัยพบว่าประชากรมีแนวโน้มในการเป็นเจ้าของบ้านและที่ดินเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 72.6 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 75.3 ในปี 2562 อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินอยู่ในระดับสูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนอกจากนี้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2562 พบว่าร้อยละ 8.58 ของประชากรทั้งหมด มีความต้องการกู้ยืมเงินแต่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้และในกลุ่มนี้เป็นประชากรที่มีระดับรายจ่ายต่ำที่สุด (decile 1) กว่าร้อยละ 12

การเข้าถึงบริการพื้นฐาน ปี 2562

หน่วย: ร้อยละ

บริการขั้นพื้นฐาน	ครัวเรือนไม่ยากจน			ครัวเรือนยากจน		
	เทศบาล	นอกเขตเทศบาล	รวม	เทศบาล	นอกเขตเทศบาล	รวม
ไฟฟ้าภายในบ้าน	100.0	99.90	99.90	99.40	98.40	98.80
น้ำประปาภายในบ้าน	96.90	84.10	91.50	83.10	64.30	72.30
โทรศัพท์เคลื่อนที่ (ปุ่มกด)	24.28	41.96	31.72	49.26	57.25	53.86
โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart phone)	87.46	78.03	83.49	58.50	55.88	56.99
คอมพิวเตอร์	22.90	11.40	18.10	0.72	0.71	0.71
อินเทอร์เน็ต	65.73	54.41	60.87	1.30	1.98	1.60

ที่มา: รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย สศช.

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย ปี 2559 และ 2562

หน่วย: ร้อยละ

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย	2559	2562
เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน	72.9	75.3
เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน	3.9	2.6
บ้านเช่า	17.2	14.2
อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	6.3	7.9

ที่มา: รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย สศช.

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG
1.4

สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและเปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นเจ้าของและควบคุมเหนือที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบอื่น มรดก ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงระบบทางการเงินระดับฐานราก (microfinance) ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ขยายบริการพื้นฐานของรัฐให้ครอบคลุม โดยที่ผ่านมามีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ (1) การสร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อย โดยการจัดสรรที่ดินทำกินตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ในลักษณะของแปลงรวม แต่ยังคงไม่ให้เกิดกรรมสิทธิ์แก่เกษตรกรอย่างเบ็ดเสร็จและการพัฒนาที่อยู่อาศัยกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้มีรายได้น้อย อาทิ โครงการบ้านรณรงค์ประชารัฐ โครงการบ้านคนไทยประชารัฐและโครงการบ้านล้านหลัง (2) การจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อให้เข้าถึงบริการของรัฐและโอกาสทางสังคมได้อย่างเท่าเทียม อาทิ จัดทำพื้นที่ต้นแบบที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการและคนทั้งมวล (universal design) (3) การส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ผ่านโครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมไปยังหมู่บ้านเป้าหมายในพื้นที่ห่างไกล สร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของภาครัฐได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และ (4) การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประกอบด้วย โครงการสินเชื่อ 1 ตำบล 1 SMEs เกษตรการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและโครงการสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความท้าทาย

ประเทศไทยยังคงมีความท้าทายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้มีความครอบคลุมเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน ขณะที่ด้านการถือครองที่ดิน แม้ว่าครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินประเภทโฉนดในระดับสูง นอกจากนี้ แม้ว่าครัวเรือนไทยจะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างกว้างขวาง แต่หนี้ครัวเรือนไทยมีโครงสร้างหนี้ที่ต้องเผารวัง เนื่องจากครัวเรือนไทยมีสัดส่วนหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคอยู่ในระดับสูง ในขณะที่หนี้ครัวเรือนของประเทศส่วนใหญ่สัดส่วนมากกว่าครึ่งเป็นการกู้เงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย โดยหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคนั้นมีเวลาการผ่อนชำระสั้นและอัตราดอกเบี้ยสูงทำให้ครัวเรือนไทยมีภาระในการชำระหนี้สูงก่อให้เกิดความเปราะบางต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งดำเนินการโครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐ และการขยายบริการโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้มีความครอบคลุมประชากรอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะประชากรที่ยากจนและเปราะบาง เร่งดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ผู้ยากไร้ไม่มีที่ดินทำกินในรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างและกฎหมายด้านที่ดินเพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินมีประสิทธิภาพมีการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินทำกินสู่ประชาชนมากขึ้น รวมทั้งสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเป็นธรรมและเป็นมาตรฐานเดียวกันกับประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องเร่งดำเนินการเสริมสร้างวินัยทางการเงินและการวางแผนทางการเงินเพื่อช่วยให้ครัวเรือนสร้างสมดุลทางการเงินอย่างยั่งยืน

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง
รวมทั้งลดการเผชิญหน้าและความเสี่ยงต่อสถานการณ์รุนแรง
อันเนื่องมาจากภูมิอากาศ รวมถึงภัยพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง
ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ ภายในปี 2573

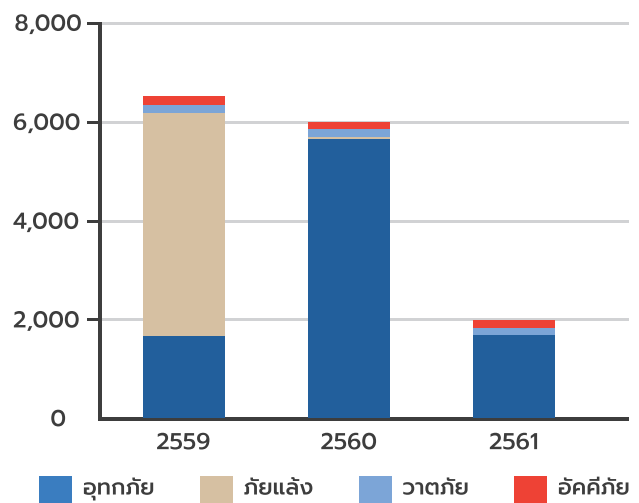
ประชากรผู้มีรายได้น้อยและประชากรกลุ่มเปราะบางมักจะเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากภัยพิบัติและวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และต้องใช้เวลาในการฟื้นฟู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่แรงงานส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคเกษตร ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเผชิญความเสี่ยงและได้รับผลกระทบรุนแรงจากสภาพอากาศที่ผันผวน อาทิ ภัยแล้ง น้ำท่วม และคุณภาพดิน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเร่งสร้างภูมิคุ้มกันและเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับความเสียหายจากภัยพิบัติและวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่ยากจนและกลุ่มเปราะบาง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่าในช่วงปี 2559 – 2561 ประเทศไทยมีผู้จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ (รวมทุกประเภท) ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 ประเทศไทยมีประชากรที่ประสบภัยพิบัติ 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คน ลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัยและภัยแล้ง ตามลำดับ นอกจากนี้ ประเทศไทยได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ที่มีความสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573 หรือกรอบเช่นใด โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เร่งบูรณาการแผนระดับชาติสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งในปี 2563 องค์การส่วนท้องถิ่นร้อยละ 50 ได้จัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับท้องถิ่น รวมทั้งได้มีการแต่งตั้งผู้ประสานงานหลักด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (DRR Focal Point) ในระดับกระทรวงกรมจังหวัดและในระดับคณะทำงานย่อยเพื่อทำหน้าที่ประสานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ
ต่อประชากร 100,000 คน

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในภาพรวม มีการดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยจัดทำระบบป้องกันและเตือนภัยธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อมและธรณีพิบัติภัย จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการพยากรณ์อากาศสำหรับเฝ้าระวังติดตามสภาวะอากาศตลอด 24 ชั่วโมง พัฒนาระบบติดตาม เตือนภัยมลพิษ และภัยพิบัติทางทะเล ติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและดินถล่มในพื้นที่ลาดชันและพื้นที่ราบเชิงเขา รวม 1,095 สถานี ใน 4,046 หมู่บ้าน จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) และบำรุงรักษาสถานีโทรมาตรตรวจวัดสภาพอากาศอัตโนมัติให้มีความเสถียรมากขึ้น ขณะเดียวกันได้

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG
1.5

สร้างภูมิฐานทานให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง
รวมทั้งลดการเผชิญหน้าและความเสี่ยงต่อสถานการณ์รุนแรง
อันเนื่องมาจากภูมิอากาศ รวมถึงภัยพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง
ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ ภายในปี 2573

มีการสร้างภูมิฐานทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเพื่อเตรียมพร้อมรับเหตุรุนแรงให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง โดยดำเนินการผ่านโครงการพัฒนาตำบลเข้มแข็งที่ส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลครบทุกมิติ โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกลางในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

ความท้าทาย

การดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เป็นภารกิจของหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งขั้นตอนกระบวนการทำงานและกฎระเบียบของภาครัฐยังไม่เอื้อต่อการให้ประชาชนในพื้นที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมประสานการขับเคลื่อนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเป็นฐานกลาง โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบฐานข้อมูลให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าและไม่ซ้อนทับกัน นอกจากนี้ ยังควรเร่งปรับปรุงกฎระเบียบและกระบวนการทำงานของหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วโดยขาดการควบคุมและการวางแผนที่ดี การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน โดยเฉพาะ กลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบาง ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับวิกฤตในด้านต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาทักษะทางการเงิน และทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สร้างหลักประกันว่าจะมีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญ
จากแหล่งที่หลากหลาย รวมไปถึงการยกระดับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา
เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
มีเครื่องมือที่เพียงพอและคาดการณ์ได้สำหรับการดำเนินงานตามนโยบาย
และแผนงานเพื่อยุติความยากจนในทุกมิติ

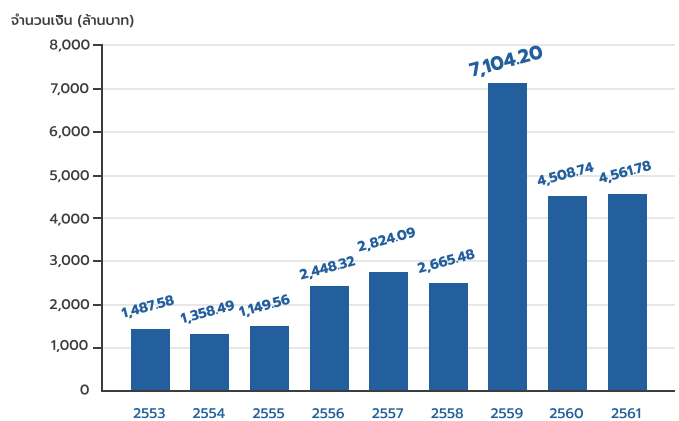
ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด มักจะมีความท้าทายในด้านงบประมาณ กำลังคน และองค์ความรู้
ที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานเพื่อยุติความยากจนให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ความช่วยเหลือ
จากต่างประเทศผ่านความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA)¹
และความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ จึงเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนา มีความก้าวหน้าในการแก้ไข
ปัญหาความยากจน โดยประเทศไทยมีบทบาททั้งเป็นผู้รับความช่วยเหลือ และเริ่มมีบทบาทเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ
แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดอื่น ๆ ทั้งในด้านวิชาการและเงินสนับสนุน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยมีการดำเนินงานเพื่อมุ่งเน้นการยุติความยากจน
มาอย่างต่อเนื่องทั้งการดำเนินงานภายในประเทศเองและ
การให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ โดยในส่วนของ
ความร่วมมือระหว่างประเทศ พบว่า มูลค่าที่ประเทศไทย
ให้ความช่วยเหลือเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ โดยในปี 2559
มีมูลค่าสูงถึง 7,104.20 ล้านบาท และในปี 2561
ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือเป็นมูลค่า 4,561.75
ล้านบาท จำแนกเป็นเงินกู้ 447.01 ล้านบาท (ร้อยละ 9.8)
เงินให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ 1,662.45
ล้านบาท (ร้อยละ 36.4) และเงินบริจาคให้แก่องค์การ
ระหว่างประเทศ 2,452.32 ล้านบาท (ร้อยละ 53.7)
ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง
ที่ไม่มีข้อผูกมัดในการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ
แต่ประเทศไทยก็ได้ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวมาอย่าง
ต่อเนื่อง

ด้านการดำเนินงานภายในประเทศ พบว่า สัดส่วน
งบประมาณของภาครัฐในด้านการศึกษา การสาธารณสุข
และการสังคมสงเคราะห์ เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากสัดส่วน
เฉลี่ยในช่วงปี 2551 – 2557 ที่ร้อยละ 38.3 เป็นร้อยละ
39.5 ในช่วงปี 2558 - 2562 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วน
งบประมาณตามลักษณะงาน พบว่า สัดส่วนงบประมาณ
ด้านการสังคมสงเคราะห์เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
ขณะที่งบประมาณด้านการศึกษามีแนวโน้มลดลง
นอกจากนี้ ยังพบว่าสัดส่วนงบประมาณด้านสวัสดิการ
สังคมก็เพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา

มูลค่าการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย พ.ศ. 2553-2561

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการดำเนินการกิจความร่วมมือ
เพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศในทุกด้าน ดังเห็นได้
จากการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงิน
อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในส่วนของการบริหารงาน
ภายในประเทศ ก็ได้มีการจัดสรรงบประมาณและดำเนิน
โครงการในการจัดบริการภาครัฐที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง
พร้อมทั้งมุ่งเน้นการดำเนินโครงการที่เจาะจงกลุ่ม
ผู้มีรายได้น้อยเพิ่มมากขึ้น อาทิ โครงการลงทะเบียน
เพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อ

¹ องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) กำหนดให้ ODA ประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่ (1) เงินให้เปล่า (grant) และความร่วมมือทางวิชาการ (technical assistance) (2) เงินกู้ผ่อนปรน (soft loan) และ (3) เงินบริจาคให้แก่องค์การระหว่างประเทศ

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG
1.a

สร้างหลักประกันว่าจะมีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญ
จากแหล่งที่หลากหลาย รวมไปถึงการยกระดับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา
เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
มีเครื่องมือที่เพียงพอและคาดการณ์ได้สำหรับการดำเนินงานตามนโยบาย
และแผนงานเพื่อยุติความยากจนในทุกมิติ

การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย
โครงการคัดกรองเด็กยากจนและเด็กยากจนพิเศษเพื่อ
จัดสรรทุนการศึกษาภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษา

ความท้าทาย

ประเทศไทยส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ในการสนับสนุน
การแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำใน
อนุภูมิภาคและในภูมิภาคเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อน
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม
บริบทการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคม
และสิ่งแวดล้อม ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ
อาจทำให้การดำเนินงานของประเทศไทยได้รับผล
กระทบในอนาคต เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและ
เสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาวซึ่งอาจส่งผลต่อ
ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา
ของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมทางการคลังและระบบ
สวัสดิการของรัฐให้สามารถรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ
ที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง
โครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์
ในอนาคตอันใกล้จะทำให้รัฐบาลสามารถรักษาทิศทาง
ในการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศได้ตาม
เป้าหมาย อีกทั้งยังควรจัดทำฐานข้อมูลกลางโครงการ
การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูล
จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกำหนดหน่วยงานผู้รับ
ผิดชอบฐานข้อมูลแต่ละโครงการให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้
ไทยสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินการ
ช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยมอบให้กับต่างประเทศ
ได้อย่างเป็นระบบ

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

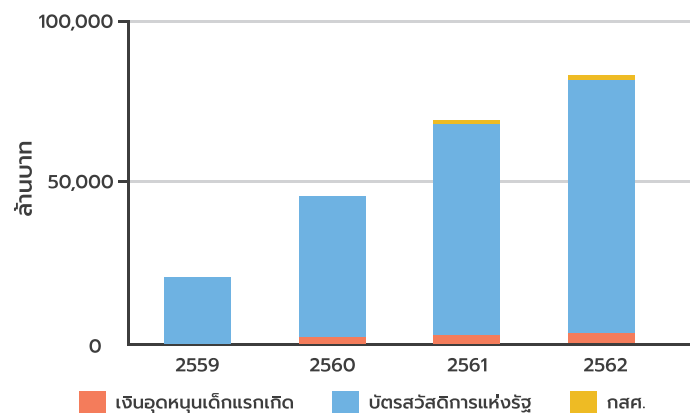
สร้างกรอบนโยบายที่เหมาะสมในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ
บนฐานของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เอื้อต่อกลุ่มยากจน (pro-poor)
และคำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะ (gender-sensitive)
เพื่อสนับสนุนการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในการจัดความยากจน

การเติบโตอย่างทั่วถึงและยั่งยืนที่จะช่วยขจัดความยากจนได้นั้นต้องให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดความยากจนที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนและเอื้อต่อคนยากจนนั้น ควรคำนึงถึงความแตกต่างของโอกาสในการหาเลี้ยงชีพของกลุ่มคนยากจนเพศชายและหญิง และกลุ่มคนยากจนที่อาศัยในเมืองและในชนบท ในระยะที่ผ่านมามีประเทศไทยให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจนโดยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง โดยกำหนดให้มีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก เป็นกรอบการดำเนินการในการส่งเสริมเศรษฐกิจและเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นเพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยดำเนินนโยบายและมาตรการเพื่อลดความยากจนมาอย่างต่อเนื่อง ในระยะที่ผ่านมามีภาครัฐได้ดำเนินโครงการที่เจาะจงกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะ อาทิ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจน โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ และโครงการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาซึ่งได้มีการขยายความครอบคลุมของแต่ละโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างครบถ้วน เมื่อพิจารณางบประมาณรายจ่ายภาครัฐสำหรับสามโครงการข้างต้น พบว่ามีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 17,747.6 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 82,253.6 ล้านบาท

รายจ่ายภาครัฐเพื่อโครงการที่เจาะจง
กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ปีงบประมาณ 2559-2562

ที่มา: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการคลัง และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

สร้างกรอบนโยบายที่เหมาะสมในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ
บนฐานของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เอื้อต่อกลุ่มยากจน (pro-poor)
และคำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะ (gender-sensitive)
เพื่อสนับสนุนการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในการขจัดความยากจน

การดำเนินการที่ผ่านมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71
วรรค 4 กำหนดให้รัฐจัดสรรงบประมาณ โดยคำนึง
ถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ
วัย และสภาพบุคคล ซึ่งเป็นแนวทางการจัดทำงบ
ประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ (Gender-Responsive
Budgeting: GRB) เพื่อส่งเสริมโอกาส และการเข้าถึง
ทรัพยากรอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม นอกจากนี้
ยุทธศาสตร์ชาติด้านโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
สะท้อนถึงความพยายามของประเทศไทยในการขจัด
ความยากจน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) เป็นกรอบการ
พัฒนาระยะกลาง โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์การสร้าง
ความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งมุ่งแก้
ปัญหาความยากจน โดยการเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบาง
ประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึง
บริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ ได้รับการขยาย
ความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการที่เหมาะสมอย่าง
ทั่วถึงและเป็นธรรม และมีนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งเป้า
เจาะจงกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำเป็นกลไกถ่ายทอดกรอบ
ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 12 สู่การปฏิบัติ
อย่างเป็นรูปธรรม

ความท้าทาย

แม้ว่ารัฐบาลได้พยายามดำเนินนโยบายและมาตรการ
เชิงรุก เพื่อขจัดความยากจนอย่างต่อเนื่อง การดำเนิน
งาน ผ่านโครงการและการดำเนินงานต่าง ๆ ของภาครัฐ
ยังมีข้อจำกัดของการมองเป้าหมายร่วมกันของ
หน่วยงาน ถึงแม้กลไกภาครัฐจะมีอยู่เป็นจำนวนมาก
แต่ยังขาดการบูรณาการส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อน
ในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ นอกจากนี้ การวางแผนและ
ออกนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐยังขาดมุมมองในมิติ
ความแตกต่างทางสังคมระหว่างเพศ และความละเอียด
อ่อนเชิงเพศภาวะ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้าง
กรอบนโยบายการพัฒนาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรร่วมกับทุกภาคส่วนในการกำหนดกลไก
การบูรณาการ ทั้งการดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง
และการเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่าง ๆ จากภาคีการพัฒนา
ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นต่อการออกแบบและดำเนินนโยบาย
ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมทุกระดับ
นำไปสู่การดำเนินงานการพัฒนามนุษย์เชิงประจักษ์
แก้ไขภาวะตกหล่นได้อย่างประสบผลสำเร็จ อีกทั้งภาครัฐ
ควรมีกระบวนการในการผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ
ทั้งจากส่วนกลางและระดับพื้นที่ในการนำฐานข้อมูล
ดังกล่าวไปใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการ
ของประชาชน นอกจากนี้ ภาครัฐควรเร่งจัดทำ
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความยากจนแบบจำแนกประเภท
(disaggregated data) อาทิ จำแนกตามเพศ และอายุ
ของประชากร เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนด
นโยบาย รวมทั้งมาตรการในการขจัดความยากจนแบบ
ชี้เป้าที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะได้อย่าง
มีประสิทธิภาพมากขึ้น

